

ROLA SZKOŁY W BUDOWANIU KAPITAŁU SPOŁECZNEGO

Jak uczyć się od innych – międzyszkolne sieci
współpracy i samokształcenia

DLACZEGO WARTO ROZWIJAĆ KAPITAŁ SPOŁECZNY?

- ✓ kapitał materialny, finansowy, ludzki... i społeczny
- ✓ zjawisko kulturowe, które obejmuje obywatelskie nastawienia członków społeczeństwa, normy wspierające wspólne działania, zaufanie międzyludzkie oraz zaufanie obywateli do instytucji publicznych
(Robert Putnam, 2003 i 2008)
- ✓ zestaw nieformalnych wartości i norm etycznych wspólnych dla członków określonej grupy i umożliwiających skuteczne współdziałanie – zaufanie, wzajemność
(Francis Fukuyama, 1997 i 2000)
- ✓ sieci społeczne regulowane normami moralnymi (a nie prawem), które tak wiążą jednostkę ze społeczeństwem, że umożliwiają współdziałanie z innymi dla wspólnego dobra
(Janusz Czapiński, 2015)
- ✓ warunkuje rozwój społeczeństwa i gospodarki – „Raport Polska 2030”, „Diagnoza społeczna”, „Reforma kulturowa” 2015
- ✓ Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego

#kapitał społeczny
#współdziałanie

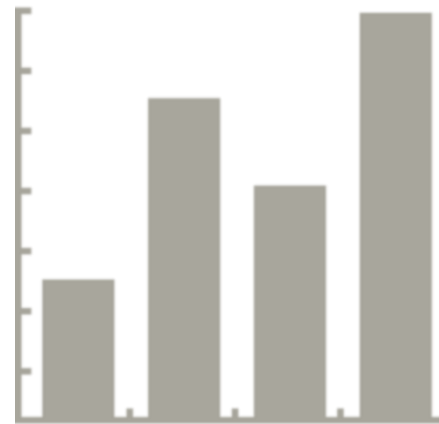
#normy, zaufanie i nastawienia
#sieci społeczne

DLACZEGO WARTO ROZWIJAĆ KAPITAŁ SPOŁECZNY?

JAK MIERZYĆ POZIOM KAPITAŁU SPOŁECZNEGO?

- ✓ członkostwo w grupach dobrowolnych i liczba takich grup
- ✓ frekwencja wyborcza
- ✓ czytelnictwo gazet i czasopism
- ✓ altruizm (np. wydatki na cele charytatywne, dawcy krwi)
- ✓ poziom zaufania społecznego
- ✓ „brak kapitału społecznego”: wskaźniki przestępczości, rozwodów, narkomanii, samobójstw, rozmiar szarej strefy, itp.
- ✓ Bank Światowy: członkostwo w lokalnych stowarzyszeniach i sieciach, zaufanie, współpraca, konflikty i ich rozwiązywanie, działania grupowe

#udział
#aktywność

#zaufanie
#działania zespołowe

DWA RODZAJE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO

- ✓ **inkluzywny (wiązący, spajający):** więzi zamykające, pozwalają wzmocnić grupy rodzinne, homogeniczne, ustanawiają porządek chroniący status quo
- ✓ **ekskluzywny (łączący, pomostowy):** więzi otwierające, ukierunkowane na zewnątrz, łączą grupy złożone z ludzi wyznających różne wartości, są słabsze emocjonalnie, ale ułatwiają zmianę sytuacji życiowej i rozwój

Polska: silne więzi zamykające, ale słabe więzi otwierające

polska szkoła: oba rodzaje więzi dość słabe, z przewagą tych zamykających grupę, często budowanych przez samych młodych ludzi (np. zamknięte grupy towarzyskie, wykluczanie, kozły ofiarne, rywalizacja między klasami)

#kapitał wiążący
#grupy homogeniczne

#kapitał pomostowy
#słabe więzi z „innymi”

ZAMKNIĘTE SPOŁECZEŃSTWO, ZAMKNIĘTA SZKOŁA

- ✓ zamknięte sieci społeczne utrudniają komunikację, wymianę, współdziałanie, rozwój, kreatywność
- ✓ potrzebni tzw. brokerzy do dziurawienia sieci, bo im więcej „dziur” czyli kanałów do kontaktów, tym lepiej: zapobiegają powstaniu hermetycznych „siloś”
- ✓ zaledwie 15% Polaków należy do jakiegokolwiek organizacji, 9,5% aktywnie w nich działa
- ✓ indywidualizm powiązany ze wzmacnianiem hierarchii społecznych, dystansów ekonomicznych, ideowych, moralnych: rywalizacja wszystkich ze wszystkimi
- ✓ model rozwoju molekularnego, a nie opartego na kapitale społecznym; wyczerpuje powoli swój potencjał (np. niska innowacyjność technologiczna i społeczna)
- ✓ szkoła funkcjonuje w tym samym modelu, skupia się na kapitale ludzkim, a nie społecznym

#dziury strukturalne
#indywidualizm

#potrzebni brokerzy
#molekularnie vs wspólnotowo

IDEALNE MIEJSCE ROZWOJU KAPITAŁU SPOŁECZNEGO

- ✓ szkoła – instytucja publiczna, stworzona by mądrze uczyć potrzebnych rzeczy i wychowywać, zapewniać rozwój jednostek i wspólnot
- ✓ bezpieczna przestrzeń aktywności dzieci i młodych ludzi
- ✓ deklarowane cele i normy zgodne z misją budowania kapitału społecznego
- ✓ sytuacja społeczna umożliwiająca budowanie różnorodnych więzi – emocjonalnych i „obywatelskich”, rozwijanie małych i większych wspólnot, wychodzenie poza ściany klasy i mury szkoły
- ✓ konkretne rozwiązania prawne ułatwiające budowanie kapitału społecznego – samorząd uczniowski, rada szkoły, projekt edukacyjny, preambuła podstawy programowej kształcenia ogólnego...

#instytucja publiczna
#różne więzi

#przestrzeń aktywności
#rozwiązania prawne

DLACZEGO SŁABO ROZWIJAMY KAPITAŁ SPOŁECZNY?

- ✓ liczą się indywidualne osiągnięcia, rywalizacja często ważniejsza niż współpraca; kompetencje społeczne i obywatelskie mniej ważne
- ✓ dzieci uczą się osobno, a nie razem; nie dzielą się wiedzą tylko samotnie ją zdobywają
- ✓ „edukacja bankowa”: im więcej, tym lepiej, szkoła dobra to szkoła wydajna
- ✓ metody interaktywne i zespołowe nie pasują, bo wymagają elastycznego czasu i małych grup, nie produkują najwyższych wyników na sprawdzianach
- ✓ rola nauczyciela: przekazujący wiadomości, sprawdzający; uczeń: słuchający, odpowiadający, bierny, pod presją
- ✓ niedostateczna współpraca nauczycieli i wsparcie
- ✓ szkoła ma ograniczone pole manewru, bo to sprawdziany często przesądzają o ocenie szkół, nauczycieli i dzieci

#indywidualne wyniki
#osobno a nie razem

#kompetencje społeczne
#współpraca i wsparcie

JAK TO ZMIENIĆ?

- ✓ uspołecznienie szkoły; poczucie przynależności i współzależności, kompetencje społeczne i obywatelskie (nowe badanie PISA)
- ✓ przygotowanie nauczycielek i nauczycieli do prowadzenia pracy zespołowej, rozpoznawania i rozwiązywania problemów – na studiach i wsparcie w trakcie pracy z uczniami
- ✓ relacje międzyludzkie oparte na bezpieczeństwie, zaufaniu i podmiotowości, model komunikacji służący dialogowi, krytycznemu myśleniu i współpracy - także w gronie nauczycieli
- ✓ zmiana stylu przywództwa: z „forsującego” na rozproszone, angażujące, oparte na konsultacjach i słuchaniu
- ✓ technologie informacyjno-komunikacyjne: platforma edukacyjna, elektroniczny zeszyt, usprawnienie komunikacji
- ✓ **szkoła otwarta – na młodych ludzi, pomysły nauczycieli, rodziców, społeczność lokalną i ...świat**

#uspołecznienie szkoły
#relacje międzyludzkie

#bezpieczeństwo i zaufanie
#otwarta szkoła

UCZENNICE I UCZNIOWIE

Gim. 3 w Zgierzu

SP 5 w Czerwionce-Leszczynach

Szkoły Podstawowe

Gim. 4 w Legionowie

#wyraźny głos
#odkrywać świat

#pasja zamiast presji
#problemy do rozwiązania

EDUKACJA PRZECIW DYSKRYMINACJI

Gimnazjum nr 3 w Zgierzu

#szkolna ścieżka antydyskryminacyjna
#flashmob przeciw mowie nienawiści

#kampania toleruję, nie hejtuję
#otwieramy Zgierz

PASJE BUDUJĄ WIĘZI

SZKOŁA
Z KLASĄ
2.0

Gimnazjum nr 4 w Legionowie

#współpraca popłaca
#uczniowska inicjatywa

#wsparcie rodziców i dyrektorki
#pomocni studenci

DZIAŁAMY LOKALNIE, MYŚLIMY GLOBALNIE

Szkoła Podstawowa w Hażlachu

#problemy globalne
#odkrywać świat

#projekt zmienia szkołę
#więzi bliskie i dalekie

SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA I INNI PARTNERZY

Gim. w Chełmie

Gim. w Mucharzu

BP w Czechowicach-Dziedzicach

ZS w Chorzowie

#lokalna wspólnota
#poza mury szkoły

#szkoła zaprasza i organizuje
#partnerzy lokalni i globalni

LOKALNIE, MIĘDZYSZKOLNIE, SOLIDARNIE

Gimnazjum w Chełmie

#lokalna akcja sportowa (LAS)
#łączy nas sport

#wolontariusze, patroni i sponsorzy
#międzyszkolnie, zespołowo, rodzinie

NASZE MIEJSCE, NASZE HISTORIE

kult!
hurra.

Gimnazjum w Mucharzu

#moje miejsce, moja historia
#przyjechał do nas artysta

#fotoreportaż społeczny
#zarażeni pasją

SOLIDARNA SZKOŁA

ZS w Chorzowie

#razem dla innych
#dialog

#współpraca
#solidarność

SZUKAMY LOKALNYCH PARTNERÓW

Biblioteka Publiczna w Czechowicach-Dziedzicach

#otwieramy biblioteki
#biblioteki szkolne i publiczne

#przynieś książkę do biblioteki
#promocja czytelnictwa

NAUCZYCIELKI I NAUCZYCIELE, DYREKTORKI I DYREKTORZY

ZSP w Radowie Małym

SP w Podmoklach Małych

SP 30 w Lublinie

SP 6 w Suwałkach

#współpraca i zespoły

#pomoc i wsparcie

#przywództwo rozproszone

WSPÓLNE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW

Szkoła Ucząca Się

#

#w parach, zespołach, radzie...
#pomagamy sobie nawzajem

#dzielimy się pomysłami
#dyrektor modeluje i wspiera

NASZA SZKOŁA, WSPÓLNA SPRAWA

Zespół Szkół Publicznych w Radowie Małym

#

#zaufanie i słuchanie
#nasza wspólna sprawa

#współodpowiedzialność
#razem możemy więcej

RODZICE = SOJUSZNICY

SP w Kopańcu

SP w Łodzi

SP w Czańcu

SP 11 w Wejherowie

#sojusznicy, nie petenci

#rozmawiać, a nie informować

#rodzice jako „zasób edukacyjny”

NOWE TECHNOLOGIE MOGĄ POMÓC

Niepubliczne Gim. 1 w Sosnowcu

Salezjańskie Gim. w Rumi

SP w Stargardzie Szczecińskim

Gim. w Suwałkach

#uczymy (się) z TIK
#otwarte zasoby edukacyjne (OZE)

#komunikacja i praca
#uczymy się od młodych

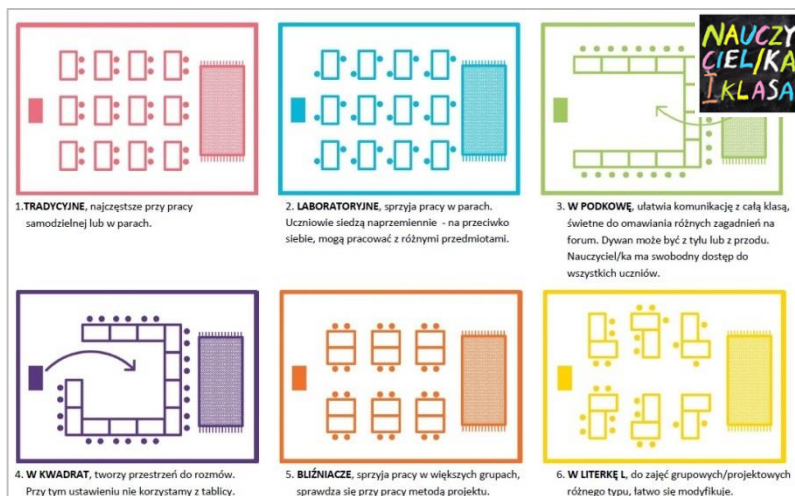
OTWIERAMY PRZESTRZEŃ SZKOŁY

SP w Żorach

ZS w Olsztynku

szkoły podstawowe

II Niepubliczne Gim. w Kowalach

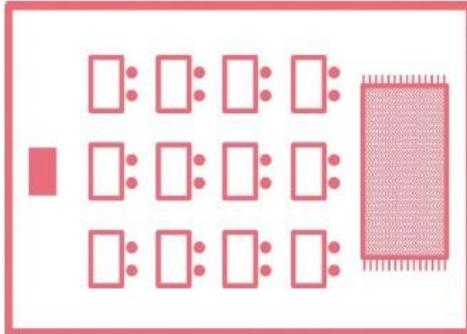
#ustaw ławki inaczej
#strychy i zakamarki

#miejsca wspólne
#robimy to razem

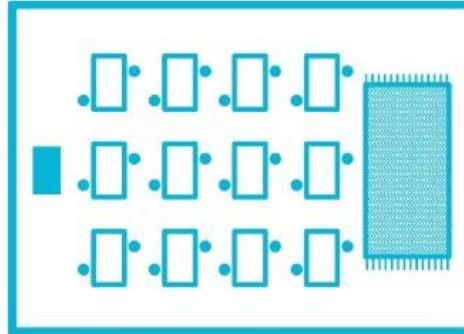
WIĘCEJ KONTAKTÓW I WSPÓLNEJ PRACY

USTAWIENIA STOLIKÓW W SALI LEKCYJNEJ

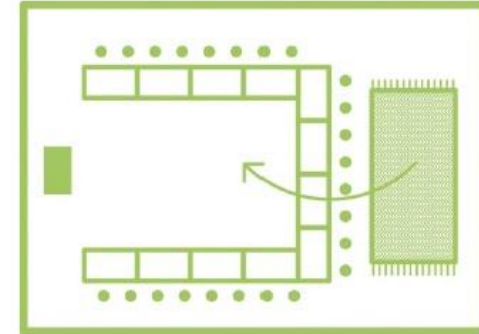
NAUCZY
CIEL/KA
I KLASA

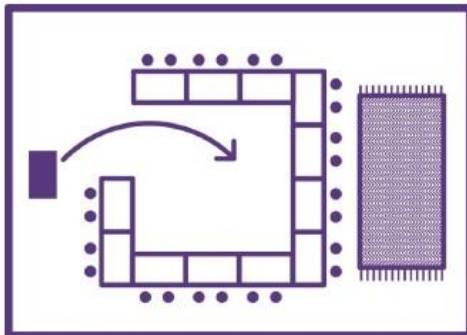
1. **TRADYCYJNE**, najczęstsze przy pracy samodzielnej lub w parach.

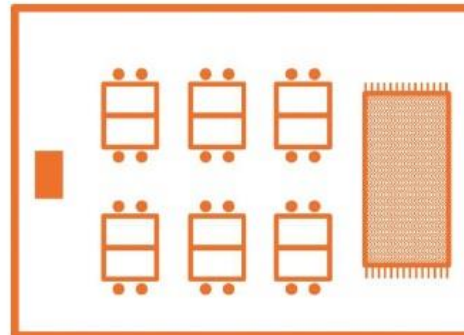
2. **LABORATORYJNE**, sprzyja pracy w parach. Uczniowie siedzą naprzemiennie - na przeciwko siebie, mogą pracować z różnymi przedmiotami.

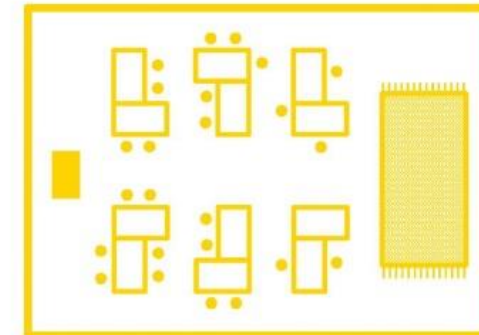
3. **W PODKOWĘ**, ułatwia komunikację z całą klasą, świetne do omawiania różnych zagadnień na forum. Dywan może być z tyłu lub z przodu. Nauczyciel/ka ma swobodny dostęp do wszystkich uczniów.

4. **W KWADRAT**, tworzy przestrzeń do rozmów. Przy tym ustawieniu nie korzystamy z tablicy.

5. **BLIŹNIACZE**, sprzyja pracy w większych grupach, sprawdza się przy pracy metodą projektu.

6. **W LITERKĘ L**, do zajęć grupowych/projektowych różnego typu, łatwo się modyfikuje.

#ławki inaczej

#nasza klasa

#robimy to razem

NASZA SZKOŁA, NASZA ŚCIANA...

II Niepubliczne Gimnazjum w Kowalach

#partycypacja
#z otwartej szkoły w lepszy świat

#szkoła jest nasza
#FAR, WIT, SOK...

NAUCZY
CIEL/KA
I KLASA

#współpracujemy
#dbamy o siebie i innych

#rozmawiamy o tym, co ważne
#w każdej klasie i szkole...

ROLA SZKOŁY W BUDOWANIU KAPITAŁU SPOŁECZNEGO

Jak uczyć się od innych – międzyszkolne
sieci współpracy i samokształcenia.

www.ceo.org.pl

Rozwijamy kapitał społeczny w polskiej szkole!

Alicja Pacewicz
Centrum Edukacji Obywatelskiej

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

